
Sarah Helm

Az Isis Gázában

Omár Hamsz sejkkel a Gáza déli szélén fekvő Rafáh városában találkoztam egy házban; az ötvenegy éves, egyszerű fehér ruhába öltözött vékony férfi a padlón ült egy matracon. Hamsz az Ibn Báz Iszlám Intézet igazgatója Rafáhban, ahol egy pékséget és játékonysági boltokat is működtet. Missziójának tekinti Mohamed próféta igéjének terjesztését, továbbá azt, hogy kenyérrel és más élelmiszerrel segítse az otthontalanokat és a szegényeket.

Hamsz szalafista sejk. „A szalaf eredeti őst jelent – egyikét azoknak, akik a Próféta közelében éltek, és közről látták tetteit, szó szerint követték szavait és útmutatásait” – magyarázza. A sejk arra tanítja tanítványait, hogyan térjünk vissza ehhez az életmódhoz, ők pedig viszonzásul hirdetik az igét. Sok szalafistával ellentétben, akik bármiféle racionális érveléstől visszariadnak, ha a Korán betű szerinti értelmezéséről van szó, Hamsz nem zárkózik el teljesen a vitától. S bár bizonyos esetekben hajlandó támogatni az agresszív dzsihádistákat, elismeri, hogy az erőszaknak gyakran nincs létjogosultsága, és helyette inkább biztosítani szeretné, hogy ima, tanulás és igehirdetés útján találjanak vissza az emberek az eredeti iszlámhoz.

A sejk maga alá húzott lábakkal ült, és várta a kérdéseket arról, hogy a Próféta hogyan tekinthetett volna a Dáás (angolul Daesh; ISIS) – valamint a szalafisták – módszereire, és arra a küzdelemre, mely világszerte, de főként itt Gázában folyik feltartóztatásukért.

2007 óta Gáza kormányzása ténylegesen a Hamász kezében van, jóllehet izraeli uralom alatt, mely napjainkban katonai és haditengerészeti blokádot jelent szárazföldön, vízen és levegőben, és melyet Ban Ki Mun ENSZ-főtűtőkar a „gázai emberek elleni kollektív büntetésként” jellemezett. A Hamász maga is egyfajta iszlám ellenállási mozga-

lom, az al-Kasszam brigádok nevű hadseregével, de az ISIS hitetleneknek tartja őket, mivel a palesztin állam megteremtéséért folytatott nemzeti küzdelmüket előbbre valónak tartják a kalifátusért vívott harcnál. Az ISIS szerint a kollaboráció legutóbbi példája volt a Hamász részéről, hogy tavaly nyáron hajlandó volt tárgyalásokba bocsátkozni Izraellel, és beleegyezni egy tűzszünetbe. A Gázában lakó ISIS-hívek ezt ellenezték, és megkísérelték Izraelre kilőtt rakétákkal megtörni a tűzszünetet, amivel felbőszítették a Hamászt, Gázát pedig súlyos izraeli megtorlás veszélyének tették ki.

Az utóbbi hónapokban a Hamász megpróbálta szétverni Gázában a szalafista dzsihádisták csoportjait, melyek közül némelyek nyíltan támogatják az ISIS-t, és kapcsolatban állnak annak szíriai hálózatával. A Hamász nemcsak összetartotta ezeket a csoportokat, hanem „meggyőzte” a mérsékelt szalafista sejkeket, hogy segítsenek jobb belátásra bími a dzsihádistákat, mondván, hogy helytelen módon értelmezik Mohamed követeléseit. Ezeknek a sejkeknek az egyike Omár Hamsz.

Ha a sejk ilyen egyezséget kötött a Hamással, akkor az ISIS szemében ez vajon nem számít a hitetlenekkel való szövetkezésnek, és ennek következtében nem teszi kockára a saját életét? – kérdeztem tőle. Mély lélegzetet vett. „A dzsihádot engedélyezik az iszlám szabályai” – válaszolta. – „Ha a muzulmánok látják, hogy veszély fenyegeti a földjüket, családjukat vagy magukat, szabad védekezniük.”

És mintha már várta volna a következő kérdést, így folytatta: „Ami a Dáást illeti: kezdetben, mikor a Dáás iszlám katonai csoportként indult, az amerikai megszállók ellen harcolt Irakban, minthogy megszállásról volt szó, egyetérttünk vele. De utána a tevékenységük... – állt meg egy pillanatra – furcsán megváltozott.”

Ezt hogy érti? „Túl könnyen ontották a vért. Ezzel egyáltalán nem értettünk egyet” – mondta, és emiatt döntött úgy, hogy segíti az ISIS gázai jelenlétével szembeszegülő Hamászt.

A Dáás támogatói okításra szorulnak, folytatta. Nem értelmezik „tisztá formában” a dzsihadizmust. A Dáás a Nyugat szüleménye, és ennek következtében nem „tisztá belülről”. Létrejöttében szerinte nagy szerepet játszottak

„...a muzulmánok fejére ezrével potyogó bombák, az elutasítás, a demokratikus úton választott muzulmán kormányokat, mint például az egyiptomit is érő elutasítás, valamint annak az államnak a külső támogatása, mely itt Gázában sanyargat minket, és melyet Izraelnek hívnak. Mindez fiataljaink körében az elnyomottság érzetét keltette, és ez arra készítette őket, hogy a Dááshoz hasonlóan gondolkodjanak, és ezáltal egy egész nemzedék idegenedett el. Mindazonáltal, mi nem értünk egyet ezzel a fajta gondolkodással, és elutasítjuk. Viszont meg kell értenünk mozgatórugóit. A Korán könyörületességre és békére szólít fel.”

Először 1993-ban a londoni *Independent* tudósítójaként mentem Gázába, az idő tájt, amikor Jichák Rabin és Jasszer Arafat kezét rázták a Fehér Ház gyepén, hogy megpecsételjék az Oslói Egyezményt, mely egy palesztin állam megeremtését helyezte kilátásba. Gaza és Ciszjordánia akkoriban állandó izraeli megszállás alatt volt szárazföldön és a határok mentén. Az Oslói Egyezmény első körben az izraeli csapatok azonnali és részleges kivonására szólított fel a megszállt területek egy részéről, öt évvel később pedig körvonalazott egy megállapodást az Izrael által elfoglalt valamennyi terület „végső státuszáról”, melyről sokan azt hitték, hogy elősegíti majd a teljes csapatkivonást Gázából és Ciszjordániából, és ehhez járul majd egyfajta biztonságos átjáró, továbbá egy működőképes palesztin állam megeremtése Kelet-Jeruzsálem fővárossal. Arafat és Rabin kézfogását követően több helyen olajágot tartó fehér galamb szimbólumok jelentek meg az épületek falán.

Az Oslói Egyezmény kudarcba fulladt a mindkét oldalon jelen lévő szélsőségesek szabotázsakciója miatt. Több mint egy évtizeddel később, 2005-ben Izrael kivonta megszállt csapatait és visszarendelte zsidó telepeseit Gáza földjéről, de még mindig ellenőrzés alatt tartotta határait és számos objektumot. Miközben egyre halványodott a remény a békét illetően, a Hamász megnyerte

a 2006-os parlamenti választásokat; Izrael és a Nyugat azonban nem akarták elismerni győzelmét, és terrorista csoportnak nevezték. A palesztin vezetés 2007-es belviszályai után a Hamász magához ragadta a hatalmat Gázában, melyet Izrael szigorú blokád alá helyezett és elszakított a ciszjordániai PFSZ-vezette Palesztin Autonómiától.

Ma 1,8 millió palesztin – közülük 1,2 millió menekült – él Gázában, egy negyven kilométer hosszú, és legszélesebb helyen is csak 13 kilométeres területen összecsúfolva. Mikor egy évvel ezelőtt visszatértem, hogy a 2014-es nyári háború utóhatásairól tudósítsak, minden falakkal és kerítésekkel volt körbevéve. A tengerparton ágyúzásadók feküdtek, a levegőben drónok köröztek.

Megérkezésem után néhány órával hallottam először a „Dáás” nevet, ahogy egy csöpögő ponyva alatt ültem Beit Hanounban, egy határ menti városban. Egy kisfiú jött a sártengeren keresztül zoknijában. Apja, akinek a háza a között a több mint 19 000 otthon között volt, mely az ENSZ adatai szerint súlyosan megrongálódott vagy tönkrement a háborúban, elmondta, hogy láttak egy „pakisztáni ruhába” öltözött embert a város kibombázott szennyvíztelepén. De szemmel láthatólag ez nem érdekelte különösebben sem őt, sem pedig a többi gázait, akikkel beszéltem – mindenki mással volt elfoglalva, például a romok pusztá kézzel való eltakarításával.

A gázaiak meglepő életerőt, sőt dacos ellenszegülést mutattak a háborút követően. Talán maguk is meglepődtek, hogy túléltek, miközben 2205-en haltak meg, köztük 521 gyermek és 283 nő. Rázi Szourani gázai emberi jogi ügyvéd elmondta nekem, hogy a Nemzetközi Büntetőbíróság elé kellene idézni Izraelt, nemcsak azért, hogy helyreálljon az igazságszolgáltatás, hanem „hogy üzenjünk az embereknek: mi jogállamiságot akarunk Gázában, nem a Dáás uralmát”. Mikor a következő tizenkét hónap folyamán visszatértem, néhányan elmondták, hogy még mindig reménykednek, de ahogy fogyatkozott a remény, úgy nőtt a Dáás támogatása.

2015 végére olyan súlyossá vált a fenyegetés, hogy Omár Hamsz szalafista sejk úgy döntött, színre lép, hogy rábírija a Nyugatot a muzulmán világgal kapcsolatos felfogásának megváltoztatá-

sára. Hamsz agrármérnök, aki a Szudánban töltött időt leszámítva, mikor is mérnöki tanulmányait végezte, soha nem volt Gázán kívül; Rafáhban dolgozik egy csirkefarmon, és a víztisztaságot ellenőrzi. Akkor a legboldogabb, ha tanítványaival van. Példaképe Oszama bin Láden, és nem túl bonyolult elméleteket vall, többek között azt, hogy a Dáás az amerikai bombázások miatt jött létre.

Gondolatainak központi eleme mindenesetre vitathatatlan. Az ISIS a kiábrándult gázai fiatalok körében ver gyökeret; lehetséges, hogy a saját tanítványait se lesz képes meggyőzni arról, hogy „ragaszkodjanak a békés eszközökhöz” – mondta – „Mi az egyes emberek lelkével foglalkozunk. Bármire képes lehet az, akit elnyomnak. Ezért teszem közzé a figyelmeztetést: a palesztinok szenvedésének véget kell vetni, hogy... hatással lehessünk népünkre. Máskülönben semmire sincs 100%-os garancia.”

Valójában senki sem gondolja, hogy a szenvedések Palesztinában egyhamar véget fognak érni. Ezzel együtt elemzők és a politikusok azonban mindig is úgy ítélték meg, hogy az ISIS soha nem lesz túl vonzó a palesztinok körében, akik országot szeretnének, nem kalifátust. A legtöbb szunnita muzulmán – a világ muzulmán népességének közel 90%-a, beleszámítva a palesztinokat is – elveti az aktivista szalafista megközelítést a szó szerinti értelmezés és az időnkénti erőszakos módszerek miatt. Kőznapi értelemben a szalafizmus két eltérő ágát különböztetik meg – a „békés” és a „dzsihadista” utat. Gáza földjén azonban öszszemosódnak a meghatározások, és változnak a szövetségesek.

Az ISIS magvait még az 1970-es években szórták el Gázában, amikor néhány gázai magáévá tette a szalafizmus eszméit. Páran közülük egy kis rafáhi karitatív intézmény, az Ibn Báz Intézet köré összpontosították tevékenységüket, melyet Abdullah Ibn Bázról neveztek el, aki 1999-ben bekövetkezett haláláig a Szaúdi Királyság legmagasabb vallási méltósága volt. Ibn Báz annyira szó szerint vett mindent a Korán szövegeiben, hogy állítólag makacsul ragaszkodott ahhoz az értelmezéshez is, hogy a Nap kering a Föld körül.

1999-re a nevét viselő rafáhi intézet már szinte működésképtelen lett. Aztán a 2000-es évek elején

az egész muszlim világban, beleértve Gázát is, a szalafizmus reneszánszának lehettünk tanúi, és 2002-ben Omár Hamsz átvette a hanyatlásnak indult karitatív vállalkozást, s felvirágoztatta. Ma, még ha rossz idők járnak is – például háború van –, akár négymillió dollárt is kaphat a szervezet adományokban, főként Szaúd-Arábiából.

Szintén 2002-ben történt, hogy Oszama bin Láden új erőket toborzott Gázában a szalafista dzsihad mozgalom zászlaja alá, köztük egy fiatalembert, Izmael Humaid sejket, aki ma kiváló szalafista vezető Gázában. A magas, kissé sántikálva járó ember egy tízgyerekes család legfiatalabb tagjaként látta meg a napvilágot 1975-ben a Gáza város melletti al-Shati menekülttáborban; az otthona melletti partszakasról láthatta annak a virágzó izraeli kikötővárosnak, Ashdodnak a fényeit, ahol a nagyszülei éltek azelőtt, hogy Gázába menekültek volna az Izrael megszületéséhez vezető 1948-as háború idején.

Izmael Humaid több alkalommal ült börtönben az 1980-as évek végén és az 1990-es évek elején, mert zsidó telepéseket Gázába szállító buszokat gyújtott fel, majd kimaradt az iskolából, és alkalmi munkákból élt. 2002-ben, a második intifáda idején beállt a szalafisták közé.¹ „Úgy éreztem, bármelyik percben megölhetnek. Ezt jelként fogtam föl, hogy Istenhez forduljak, és így igaz emberként haljak meg” – mondta, aztán hozzám fordult, és alig hallható hangján azt tanácsolta, hogy én is tegyek hasonlóképpen, mivel akkor eljutok a paradicsomba. Szavaiban nem volt egy szemernyi irónia sem.

Humaid támogatni kezdte az al-Kaidát, és egyik fiát Oszama bin Ládenről nevezte el. 2005-ben létrehozta az első szalafista dzsihadista csoportot Gázában – a Dzsais al-Ummát („a Nemzet Hadseregét”). Más csoportok is létrejöttek, egyik volt közülük a gázai klánvezérből és bűnözőből lett szalafista dzsihadista, Mumtasz Dugmush szervezete. Dugmushék ejtették túszul Alan Johnston BBC-tudósítót Gázában 2006-ban, és jó négy hónappal később engedték csak szabadon. Humaid abban a 2006-os Hamász-hadműveletben is részt vett, melyben elrabolták Gilád Shalitot, egy izraeli katonát, akit öt évvel később engedtek el több mint ezer palesztin fogolyért cserébe. Egy

¹ Intifáda: az izraeli megszállás elleni palesztin népfelkelés.

másik csoport – a Dzsund Anszar Allah – élén egy fanatikus imám, Abdul Latif Moussa állt, aki 2009-ben a rafáhi Ibn Tajmijja mecsetben ima közben kinyilatkoztatta, hogy egy iszlám emirátus jön létre azon a helyen. A kinyilatkoztatás helyéül választott mecset nevének történelmi visszhangja van: Ibn Tajmijja tizennegyedik századi pap volt, akit gyakran tekintenek a Dzsihád, avagy a harcos iszlám ősatyjának. A Hamász al-Kasszam brigádjai tüzet nyitottak a mecsetre, megölvén huszonkét szalafistát, saját embereik közül pedig hetet vesztettek.

Ahogy egyre kiterjedtebbé vált a háború Szíriában, Izmael Humaid Egyiptom felé vette az útját, valószínűleg egy a határ alatt ásott alagúton át, és onnan tovább Szíriába. „Hogy lássam, mit tehetek muzulmán testvéreimért”. Nem akarta elárulni, mikor és mennyi időre ment, vagy, hogy kivel találkozott. Tagadja, hogy ottléte alatt bármiféle kapcsolatban lett volna a Dáás-sal, és azt állítja, hogy a Dzsais al-Umma nem támogatja azt. Gázából jó néhányan jutottak át hasonló módon szintén Szíriába – egyesek szerint akár ötvenen is lehetnek. Sokan nem jöttek vissza, de akik igen, azok lelkesen újra akarták kezdeni a dzsihadot, mint megtudtam. A hazatérők közül néhányan nyíltan felesküdték az ISIS kalifátusra, mivel úgy számoltak, hogy a háború utáni Gáza romjai felől nézve reálisabbak a kilátások egy kalifátus létrejöttére, mint egy palesztin államéra.

Nem sokkal a 2014-es háború után Egyiptom katonai vezetői lezárták a rafáhi átkelőt, és tenger vízzel árasztották el a Hamásznak az izraeli bombáktól még megkímélt alagútjait, hogy megállítsák azt a szerintük a Hamász által irányított összeesküvést, mely gázai dzsihadistákat küld a Sínai-félsziget északi részére, hogy ott az Egyiptom-ellenes lázadást támogassák. Mindenesetre gyorsan és egyszerűen lehetett kommunikálni a külföldi „Google-sejkekkel” a közösségi oldalakon keresztül. A Dzsais al-Umma Facebook-oldalát hamarosan rajongók tömege követte, míg Izmael Humaid személyes Twitterén a követők száma megközelítette a hétezeret, és ennek nagy része gázai volt.

Az első gázai katonai akció, amely mögött az ISIS állt, 2014 októberében történt, amikor egy robbanószerkezet okozott tüzet a Francia Kulturális

Központban Gáza városában. A következő, jelentős kárt okozó merénylet 2014 decemberében volt, 2015 januárjában pedig az ISIS támogatói tartottak gyűlést a központ előtt, elégették a francia trikolort, és graffitikkal csúfították el a falakat. A gyűlés tizenkét nappal azután történt, hogy merénylet érte a Charlie Hebdo párizsi szerkesztőségét, amiatt, mert az Mohamed prófétáról közölt karikatúrákat.

A gázaiak elmondásuk szerint megdöbbenéssel figyelték az eseményeket, míg a Hamász nemigen tett semmit. „Először úgy tűnt, mintha a Hamász nem venné komolyan” – mondta az egyik magát megnevezni nem akaró nyugati segítség-szervezet vezetője. „Azt hittük, hogy a Hamász talán megengedte ezeknek az embereknek, hogy ezt tegyék, csak hogy megmutathassák a világnak – ha velünk nem tárgyaltok, akkor jöhet rosszabb is.”

Nem sokkal ezután elkezdtek letartóztatni a szalafistákat, és azok válaszul aknavetőkkel lőtték az al-Kasszam brigádok székhelyét Khan Yunesban. A szalafisták kezdtek vérszemet kapni és követelték, hogy a Hamász engedje szabadon foglyait. Aztán egy új csoport jött létre, mely fölesküdtött az ISIS-re, és kilőtt egy rakétát, mely Ashdod izraeli kikötőváros mellett ért földet anélkül, hogy bárkiben vagy bármiben kárt tett volna.

A Bölcsesség Házában – mely a Hamász tanácsadó központja – a mérsékelt nézeteket valló Ahmed Juszefnek jutott a feladat, hogy megfelelő válaszra gondolkodjék. A megnyerő modorú, művelt Juszef, aki megjárta a világot, inkább a meggyőzés, semmint a nyers erő híve volt. Elismert teológusok bizottsága látogatott el a börtönben lévő szalafistákhoz, hogy „kiigazítsák” téves értelmezésüket a Próféta dzsihadról szóló üzenetéről, és hogy „átneveljék” őket. Szemmel láthatólag nem tulajdonított elég nagy jelentőséget a szalafistakérdésnek; valószínűleg félt olajat önteni a tüzre, vagy csak nem akarta azt a benyomást kelteni, hogy a Hamász kiengedte a kezéből az irányítást. Először is, néhányan azok közül, akik a támadások mögött álltak, korábban az al-Kasszam brigádok harcosai voltak, és ennek volt köszönhető a katonai szakértelmük. Úgy feldühítette őket a Hamász túlzott ragaszkodása a tüzszünet fenntartásához és a mértékletes politika, hogy otthagyták az al-Kasszamat, és beálltak a dzsihadisták közé.

Mindamellet sok szalafistát az elégedetlen fiatalság köréből toboroznak, emelte ki Juszej. Megkérdezte azok családjait, aki Szíriába mentek vagy ott haltak meg – nem tudta megmondani, hogyan és hányan mentek oda. Juszej a Szíriában meghaltak temetésein is volt – ún. „családi eseményeken” –, csak hogy „lássa a rokonok arcát, és jobban megértse, mi történik – mondta. – Ezeknek a fiataloknak nem jutott semmi – se csillogás, se remény. Semmi.” Természetesen nem volt csillogás Sudzsajja kibombázott közösségeiben Gáza külvárosában sem, ahol az utcák egymás után semmisültek meg a 2014-es háborúban, és ahol – egy évvel később – egyetlen ház sem épült újjá. A nyári hőségben a fiatalok vasrudakat próbáltak kiszedni a törmelékhalomból. Nem csoda, hogy az ISIS toborzóakciója sikerrel járt a környéken. Egy tizenkét éves fiú, Abdullah elmesélte, hogyan vesztette el nagypapját, apját és hét testvérét, mikor bombatámadás érte a házukat; fényképek ott voltak fölötté a falon. A sejkék a mecsetben támogatják a fiát, és elengedték a tandíjat – tette hozzá az anyja.

Egy tizenkét éves fiú mobiltelefonját bámulta, miközben apja könnyeivel küszködve mesélte el, hogyan vesztette el egyik fiát és lányát, valamint bátyját és annak egész családját – összesen tízüket –, mikor egy bomba becsapódott a házukba. Megkérdeztem a fiút, mit csinál. „Semmit” – mondta. Régebben szokott baseballozni, de ma már azt se.

Az Egyesült Nemzetek Segély és Munkaügyi Hivatala (UNRWA) és más segélyszervezetek a helyi palesztin civil csoportokkal együtt nagyon is jól tudják, milyen égetően sürgős Gáza újjáépítése, és hogy újrainduljon az élet. Ha a nyugati segélyezők nem találnák meg annak a módját, hogy házakat hozzanak rendbe és sebeket kötözzenek be, akkor ez majd sikerül a dzsihádistáknak.

Alkonyodott már, mikor egy elhagyatott részen egy fiú hajtott át elektromos tolószékében. Deréktől lefelé megbénuult, mert egy izraeli orvlövész hátba lőtte. Tolószékét az Omár Hamsz sejk működtette Ibn Báz Intézet szalafistái vették.

„Forrongás” – ez az elterjedt kifejezés annak a növekvő nyomásnak a leírására, mely akkor jön létre, amikor heteken át le vannak zárva az átjárók. Dzsehah Szaftavi, a kísértő, szintén fortyogott a

dühtől, amikor a felrobbantott kőfalak tetején állt, amelyek nem sokkal azelőtt Gáza repterének falai voltak: „Nézd az új repülőterünket, már szétrombolták, mi meg tönkre vagyunk téve.” Három héttel ezelőtt egy Kairóból Amerikába menő járaton kellett volna lennie, miután sikerrel pályázott egy újságírói szakmai gyakorlatra; az átjárók azonban mind le vannak zárva, és most úgy érzi, hogy sosem tud majd elmenni. Egyszeriben minden fiatal gázai megpróbált kijutni innen. Arról beszéltek, hogy átszöknek a pengés szögesdróton és csónakkal elmenekülnek.

Nem csak az épületek és az emberi testek sérültek. Hasszán Zejadeh gyermekpszichológus elmondta, hogy az a trauma, amit a háború, az izraeli megszállás és a bezártság okoz, a gázaiak egyik generációról a másikra adnak át, de a legtöbbet az a nemzedék szenvedett, amely az oslói békeszerződés összeomlása után, a három Hamász–izraeli háború alatt nőtt fel:

„Teljesen magukra vannak hagyva. Senki segítségével nem bízhatnak – sem a politikusokéban, sem a saját szüleikéban, aki a háborúban sem tudták megvédeni őket vagy megakadályozni otthonaik lerombolását. És azt látják a külföldi hírcsatornákon, hogy itt Gázában mindenkit – saját magukat is beleértve – egy kalap alá vesznek a terroristákkal. Nem tudunk mit mondani nekik. Ez a magányosság érzetét kelti bennük. Ilyen körülmények között még inkább elkallódhatnak ezek a fiatalok.”

Meglehetősen primitív volt az a Hamásznak szánt videó, amit az ISIS alleppói médiacsoportja tett fel a világhálóra 2015. június 30-án. Három, AK-47-es gépkarabélyt tartó ISIS-harcos azzal vádolta a Hamászt, hogy világi szervezetekkel érintkezik. „A dzsihád lényege nem abban áll, hogy területeket szabadítsunk fel, hanem hogy harcoljunk az isteni törvényért, és beteljesítsük azt.” Majd így folytatták: „Írmagját se hagyjuk a zsidó államnak, kiirtunk benneteket [Hamász] és a Fatáhot [a PFSZ frakcióját]... rátok küldjük a seregeinket.”

A videofelvétel hatása átütő volt. A Hamász egyre keményebben lépett fel az ISIS ellen. Hamászforrások szerint legalább száz – egyesek szerint jóval több – embert gyűjtöttek be a rákövetkező he-

tekben, és ezúttal nem csak „átnevelés” céljából. A Hamász börtöneiben folyó kínzásokról szóló hírek keringtek. Gáza-szerte érezhető volt a feszültség, mivel az al-Kasszam brigádok ellenőrzőpontokat állítottak fel, ahol megállították a szakállas férfiakat; Facebook-oldalak és Twitter-hozzáférések lettek letiltva, amiben valószínűleg az izraeli kormány keze volt, mely a blokádnak részeként felügyeli és ellenőrzi mind a Gázából kifelé, mind a befelé irányuló hírek forgalmát is.

Júliusban válaszolt az ISIS: bomba robbant három járműben, melyek a Hamászé, illetve az Iszlám Dzsihádé, egy kisebb palesztin iszlamista frakcióé voltak. Ezt még több letartóztatás követte. A gázaiak nemigen bíztak abban, hogy a Hamász képes lesz majd uralni a helyzetet. 2015 őszére ismét az enyhülés jelei mutatkoztak. November 14-én, az ISIS-hez köthető párizsi merényleteket követő reggelen az al-Kasszam rafáhi főparancsnokságán a parancsnokok kitarítottak amellett, hogy megsemmisítették a dzsihadista erőket. „Nincsenek mártírjaik” – mondta egy körszakállas konok tiszt, akinek hasa kidomborodott szürke csuklyás ruhája alól. A feje fölött a párizsi élőközvetítés képei és a támadók utáni hajtóvadászatról szóló tudósítások tüntek fel a képernyőn.

„Voltaképpen nincs nekik igazi szervezetük – mondta a tiszt. – A csoportok állandóan változnak. Időnként küldenek valakit, hogy elvégezzen egy adott feladatot, és az néhány emberrel együtt gyorsan végrehajtja. Aztán névtelen áldozatként végzi, és másvalakit állítanak a helyére.”

Az al-Kasszam birtokában van a bűnösök életrajzának – mondta. „A tipikus dzsihadista harcosnak nehéz gyerekkora volt és gyakran szexuális problémákkal küzd” – elmélkedett a parancsnok, és hozzátette, hogy a pénz hatalmas vonzóerőt jelent az ISIS-hez csatlakozó gázaiak szemében. „Akik Szíriában vannak, gyakran küldenek haza olyan képeket, amiken nagy értékű papírpénzek vannak, hogy másokat is kicsaljanak.”

Minél tovább beszélt, annál aggasztóbbnak tűnt a helyzet. Különösen az a magyarázata nem tűnt meggyőzőnek, hogy a szélsőségeseknek nehéz gyermekkoruk volt, hiszen ez szinte minden gázai fiatalról elmondható. Az is világossá vált szavai-
ból, hogy az al-Kasszam képtelen nyomon követni ezeknek a kicsi, mozgékony csoportoknak minden

egy lépését. „Ha az izraeliek megölnék egy gyereket Ciszjordániában, és néhány szalafista emiatti dühében ki akar löni egy rakétát, nem tudjuk megállítani” – vallotta be, utalván egy palesztin csecsemő, Ali Dawabsheh meggyilkolására, akit zsidó telepések gyűjtőbombája ölt meg Nablusz közelében. A legfontosabb talán az a kérdés volt, amiről nem beszélt: Hogyan képes gátat szabni az ISIS támogatottságának a Hamász a saját soraiban lévő szélsőségesek körében? Egy ponton úgy tűnt, mintha a parancsnok jóval keményebb megközelítést szorgalmazna. Ha az al-Kasszam nem végzett volna a Dzsund Anszar Allah Csoport² legtöbb tagjával 2007-ben a Tajmijja mecsetnél, „ma itt olyan lenne a helyzet, mint Szíriában”.

2015 vége felé Gáza egén sötét felhők gyülekeznek, bár hogy mennyivel válhat még sötétebbé a jövő, az attól függ, hogy vajon az ISIS meg tudja-e itt vetni a lábát. Senki se biztos a Hamász jelenlegi megfélemlítő hadjáratának sikerében. 2014-ben akárkivel beszéltem, az nem tétélezte fel, hogy az ISIS egyáltalán támogatókra akadhat. Mikor ez mégis megtörtént, maga a Hamász is meglepődött. A gázaiak úgyszintén. Ha az ISIS teret nyerne, a vízumért és kilépési engedélyért kígyózó sorokat a lezárt kapuk előtt tülekedő eszeveszett tömeggé változtatná a kétségbeesés. A rémálom, hogy Gázán belül rekedjenek az ISIS nevű szörnyeteggel összezárvá, rosszabb minden eddigi rémálomnál, még a legutóbbi háborúnál is.

Továbbá, ha a Hamásznak nem sikerül szétverni a gázai dzsihadistákat, akkor az ISIS megvetheti a lábát a Szentföldön, ami új és kiszámíthatatlan veszélyforrásokat rejt magában, nemcsak a gázaiak számára, hanem Izrael, a régió és a Nyugatnak az Iszlám Állam ellen viselt kiterjedt háborúja szempontjából is. A dolgok ilyenképpen való alakulása esetén Izraelen lesz a sor, hogy „megoldást” találjon, és szinte biztos, hogy megint bombázni fogja Gázát – és lehet, a korábbiaknál kegyetlenebbül.

Mindazonáltal Gázában gyorsan meg tud változni a hangulat. Az Oslói Békeegyezmény, mely sokáig váratott magára, hirtelen nagy változást

² „Isten pártjának katonái”: egy az al-Kaidához kötődő radikális iszlamista fegyveres csoport Gáza területén.

hozott. Még 1993-ban az egyezményt megpecsételő kézfogás reggelén nem volt rá garancia, hogy a Hamász üdvözölni fogja. A Hamász ellene volt a megállapodásnak, és ahogy hajnalodott, a levegő egyre inkább megtelt az égő autógumik füstjével. De mindössze csak pár másodperc alatt – amennyi idő Arafatnak és Rabinnak kellett egy kézfogáshoz – a Hamász zöld zászlai beleolvadtak a PFSZ és Palesztina zászlóinak piros, fekete, fehér és zöld színeinek reményt adó tengerébe. Ma fennáll a veszély, hogy a Hamász – az új „mérsékelt tábor” – zöld zászlai eltűnnek az ISIS fekete zászlai között.

Ha most megszűnne a mindent megbénító izraeli ellenőrzés, gyorsan megváltozna a légkör. Ha kézzel fogható jelei lennének egy újabb komoly törekvésnek a béke megteremtésére, a gázaiak megtalálnák a módját, hogy felülkerekedjenek a kedvesezett szélsőségeseken. Egy New York-i konferencián, melyet a Haaretz izraeli folyóirat szponzorált, Robert Malley, az ISIS elleni fellépés megszervezésével megbízott fehér házbeli hivatalnok kijelentette, hogy az izraeli–palesztin konfliktus megoldása „nagyban hozzájárulna a szélsőségeség megfékezéséhez” Gázában és másutt is. A konfliktus miatt tehetetlen nyugati nemzetek rosszabb utat is választhatnának, mint hogy tárgyalásokat kezdenek Omár Hamsszal, a radikális szalafista sejjel, aki ellenzi az erőszakot, és aki világhosszá tette, hogy hajlandó a vitára és bizonyos fokú modernizációra; továbbá élete kockáztatásával lépett színre, hogy muzulmán nézőpontból világítsa meg a dolgok állását, és hogy figyelmeztessen a várható következményekre.

Beszélgésünk elején a sejk elmondta, hogy az egyetlen nyugati, akivel eddig találkozott, egy gázában tartózkodó brazil katolikus pap volt, aki nemrégiben eljött hozzá, mert aggódott, hogy a szalafisták betilják a karácsonyt. „Biztosítottam, hogy mi pusztán csak tanácsoltuk a muzulmánoknak, hogy ne ünnepeljék meg a karácsonyt. Nagyon jól kijöttünk egymással. Együtt ebédeltünk.”

Omár Hamsz minden bizonnyal igen bátor ember. Az al-Kasszam rendőrsége szerint a szíriai ISIS kollaboránsnak bélyegezte mind az Ibn Báz Intézetet, mind Hamsz sejket magát, mert szóba áll a Hamással. Kérdésemre, hogy vajon fél-

az ISIS ellenében nyilatkozni, azt felelte, hogy nem hiszi, bárki is „teljes biztonságban” lenne a világon, és hozzátette, hogy a nyilvános megszólalás természetesen hordoz magában veszélyeket. Ha a Dáás úgy ítéli meg, hogy „Omár sejk akadályokat gördít az útjukba – mondta –, meg tudják találni a módját, hogy megszabaduljanak tőle”.

(The New York Review of Books)

Zanny Minton Beddoes

Kevesen vannak a kiválasztottak Középosztály Afrikában

Afrikában főként gazdagok vagy szegények vannak, de nincs középosztály. Ez némi aggodalomra adhat okot a szilárd demokráciák terjedésében bizók számára.

Ha Ghána fővárosában, Accrában járva beülünk egy kávéházba a pénzügyi negyedben, az elénk táruló látvány szinte bárhol fogadhatna bennünket. Üvegorítású felhőkarcolók árnyékában amerikai angolt beszélő vállalkozók lattét rendelnek és excel-táblázatokat nézegetnek. „Ez még akár öt évvel ezelőtt is elképzelhetetlen lett volna – mutat körbe Joseph Baffour, helyi pénzügyes. – Hihetetlen, milyen nagy változások történtek.”

Egy olyan kontinensen, mely valamikor egyet jelentett a háborúval, éhséggel és a szegénységgel, a gazdasági növekedésnek és városiasodásnak köszönhetően elkezdett megjelenni egy középosztály. Felemelkedése sokat köszönhet a demokrácia terjedésének és a jogállamiság megjelenésének – az ilyen jellemzőkkel bíró országok több gazdasági lehetőséget kínálnak, mint azok, melyekben az ország jövedelmének legnagyobb része néhány hatalmon lévő politikushoz vándorol. Válaszul az új középosztály felemelte hangját, és tiszta, elszámoltatható kormányzást és közszolgáltatásokat követelt. Nic Cheeseman, az Oxfordi Egyetem Afrika-tanulmányok tanszékének oktatója egy tanulmányában rámutatott, hogy Kenyában minél gazdagabbak az emberek, annál valószínűbb, hogy a demokráciát támogatják (és az ellenzékre szavaznak).